

1. Obiekt

PAŁAC SANGUSZÓW
BUDYNEK FRONTOWY
w zespole rezydencji miejskiej

2. Czas powstania

XIV w.
XV w.
2 poł. XVI w.
1 poł. XVII w.
1777-85
1 poł. XIX w.
po 1850 r.

3. Miejscowość

KRAKÓW

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

Uł. Franciszkańska 1/ul. Bracka 17 469

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

Dz. Śródmieście

województwo

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1. VI. 1975 r.

Dz. Stare Miasto

województwo

powiat

8. Właściciel i jego adres

Kuria Metropolitalna w Krakowie, ul. Franciszkańska 3

9. Użytkownik i jego adres

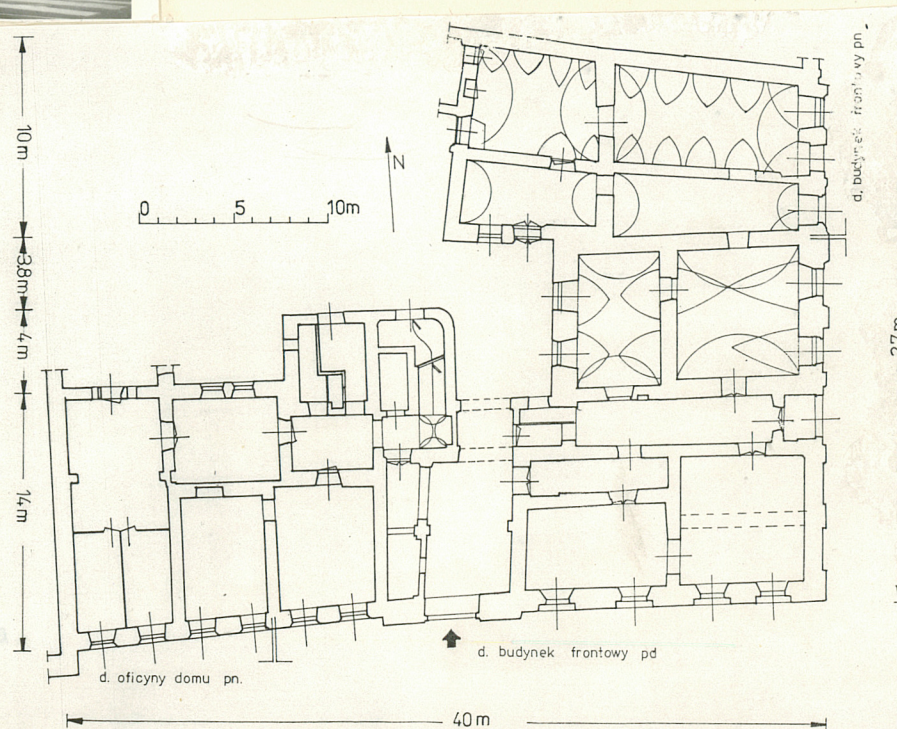
Papieska Akademia Teologiczna

10. Rejestr zabytków

Nr A-727

data 10 III 1988

autor zdjęć Jacek Szkolnicki
data wykonania VIII 1991 r.
miejscze przechowywania negatywów zbiory autora

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Budynek powstał z połączenia d. budynków frontowych na parceli pd. i pn. oraz oficyn znajdujących się w tej części parceli pn., która przylega do ul. Franciszkańskiej.

Parcela pn. Budynek frontowy powstał w XV w. wg zmodyfikowanego wzorca zabudowy krakowskiej parceli półkuryjnej: dwutraktowy, z sienią zajmującą cały front oraz wąskim przechoodem i izbą tylną; być może powstawał dwuetapowo - w 1 poł. XV w. trakt frontowy, w 2 poł. tylny. W tym samym czasie powstały zapewne również oficyny przy ul. Franciszkańskiej - obydwie wąskie i głębokie, po obu stronach wjazdu na teren działki, z których zach. była podpiwniczona. W XVI w. budynek frontowy gruntownie przebudowano: sień została powiększona o izbę tylną i uszczuplona o sklep w części pd.. Schody z sieni prowadziły na zewnętrzny, sklepiony ganek, biegnący do oficyn. Zapewne w 1 poł. XVII w. zabudowano wjazd na teren działki od pd., wznosząc piętrowy, niepodpiwniczony budynek z sienią przejazdową na parterze.

Parcela pd. Narożne położenie działki i jej pełnokuryjny wymiar stanowiły determinanty powstania w XIV w. pierwszego, murowanego budynku, stosunkowo płytkiego, ze skrzydłem wzdłuż ul. Franciszkańskiej (układ podobny do analogicznych domów narożnych, np. w Rynku Gł. 47). Na przełomie XIV i XV w. Od wsch. ramienia budynku dostawiono trakt tylny, z izbą nakrytą sklepieniem krzyżowo-żebrowym; nad pozostałymi pomieszczeniami znaj-

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach wnętrze wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budynek położony jest w od. i wsch. części działki; tworzy narożnik bloku zabudowy.

Materiał, konstrukcja, technika. Murowany z cegły, z użyciem kamienia łamanego i ciosów kamiennych w partii piwnic. Tynkowany. Piwnice pod obydwoima skrzydłami budynku nakryte sklepieniami kolebkowymi, ceglany lub kamiennymi, z różnych okresów od przełomu XIV/XV w. po w. XVIII. /obecna zabudowa powstała na terenie dwóch dawnych działek scalonych w XIX w., z wykorzystaniem reliktów wcześniejszych, wielokrotnie przebudowywanych budynków/. Pod centralną częścią skrzydła pd. korytarz łączący piwnice, nakryty XIX-wiecznym sklepieniem segmentowym. Na parterze w skrzydle pd. sień przejazdowa i korytarz w tylnym trakcie kryte sklepieniem segmentowym na gurtach /XIX w./ w pozostałych pomieszczeniach sufity. W skrzydle wsch. dwa pomieszczenia - frontowe i tylne, przy pn. murze granicznym przesklepione wspólnym sklepieniem kolebkowym z lunetami z XVI w. Drugie od pn. pomieszczenie w trakcie frontowym sklepienie kolebkowo /XVI w./, natomiast drugie od pn. pomieszczenie w trakcie tylnym jest w części wsch. nakryte sklepieniem kolebkowym z XV w., zaś w części zach. sufitem. Pomieszczenia frontowe i tylne w środkowej części skrzydła wsch. /trzecie od pn./ nakryte XVIII-wiecznymi sklepieniami kolebkowymi z lunetami; kolejne, czwarte od pn. sklepieniem segmentowym na gurtach. W pd. części skrzydła wsch. pomieszczenie w trakcie frontowym nakryte sklepieniem żaglastym z XIX w., podobnie jak jedno z pomieszczeń traktu tylnego; drugie nakryte sufitem. Sufitami nakryte są też wszystkie pomieszczenia I p. w obu skrzydłach, z wyjątkiem korytarza w tylnym trakcie wsch. części skrzydła pd. nakrytego sklepieniem segmentowym na gurtach. Podobnie na II p., gdzie wszystkie pomieszczenia kryte sufitami, z wyjątkiem segmentowo sklepionego korytarza, znajdującego się nad sklepionym korytarzem I p. Obie klatki schodowe /w pd. i wsch. skrzydle/ nakryte sklepieniami segmentowymi /XIX w./. Wieżba dachowa o konstrukcji stłocowopłatwiowej z zastrzałami i mieczami. Dach kryty papą na deskowaniu. W piwnicach wylewki betonowe bądź ubita ziemia. Na parterze w sieni posadzka ceglana; w pomieszczeniach w trakcie środkowym pd. skrzydła oraz w sanitariatach lastrico, w pomieszczeniu w trakcie tylnym skrzydła wsch. przy klatce schodowej wylewka betonowa; we wszystkich pozostałych parkiety. Na wyższych kondygnacjach parkiety; w pomieszczeniach sanitarnych lastrico. Schody głównej klatki schodowej /w skrzydle pd./ tunelowe, dwubiegowe, ze spocznikami, oparte na segmentowych, ceglanych wysklepkach. Biegi i podesty do wysokości II p. kryte drewnianą wykładziną, od II p. na strych cegłą. Schody z podwórza do piwnicy w pd. skrzydle jednobiegowe, żelbetowe. Schody klatki schodowej w skrzydle wsch. zabiegowe, betonowe. Drzwi w większości dwuskrzydłowe, płycinowe, okna skrzynkowe.

Rzut. Zbliżony do litery L. Skrzydło frontowe /pd./ ciągnie się wzdłuż ul. Franciszkańskiej, boczne /wsch./ wzdłuż ul. Brackiej. Częściowo podpiwniczony.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
14835 m ³		mieszkalno-gospodarcze (budynek pn.-kamienica mieszczańska; budynek pd.-"dwór" szlachecki)	dydaktyczne i reprezentacyjne (sale wykładowe, pracownie, gabinety)
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wykończenia i instalacje)	
1956-59	remont w związku z przekazaniem zabudowy na bibliotekę: urządzenie kotłowni w piwnicy, zainstalowanie windy, szereg drobniejszych adaptacji	przy nich oficyny mieszkalno-gospodarcze; budynki połączone (budynki frontowe i oficyny) rezydencja miejska	
1969	remont, adaptacja i modernizacja wnętrza parteru	Ogólnie dobry. Budynek po remoncie generalnym.	
1973	remont, adaptacja i modernizacja wnętrza II p.		
1978-88	prace zabezpieczające konstrukcję budynku w związku z osuwaniem się fundamentów, spowodowanym ruchami podłoża		
1985-91	remont generalny: wzmocnienie konstrukcji, wymiana części wyposażenia, adaptacja dla potrzeb PAT		
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			
<p>Obecny sposób użytkowania budynku jest właściwy, niemniej konieczne jest przeprowadzenie korekt, głównie wyburzenie niektórych ścian, zacierających pierwotny układ rezydencji dwiętnastowiecznej.</p> <p>Należy wyeksponować wnętrza piwniczne we wsch. części budynku.</p> <p>Utrzymać reprezentacyjno-recepcyjny charakter wnętrza I p.</p> <p>Zmienić tę część wyposażenia, która przekształcona została w l.sześdziiesiątych i siedemdziesiątych (m.in. bramy sieni).</p> <p>Przeprowadzić pełne badania konserwatorskie w całym budynku; zalecenie to podyktowane jest obecnym stanem wiedzy o zabudowie, wskazującym na możliwość zachowania się znacznych partii</p>			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

P.Karta zbiorcza

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

P.Karta zbiorcza

Widok zach. części Placu Wszystkich Świętych. Rys.
T.Gutowskiego z 1800zr., APK, Zb.Ikon., sygn. 21
Widok pałacu Biskupiego i przyległych zabudowań
po pożarze 1850 r. Rys. K.Balińskiego, BJ, sygn. I
20761

22. Bibliografia

P.Karta zbiorcza

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Waldemar Komorowski

Iwona Keder

imię i nazwisko

data IX 1991 r.

26. Sprawdził

imię i nazwisko

data

27. Załączniki

1 wkładka

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
KRAKÓW	BUDYNEK FRONTOWY w zespole rezydencji miejskiej	c.d. punktu 1.2, 13 i 20

12. dawały się stropy; wysokość budynku nieznana. Nowożytna przebudowa 2 poł.XVI w. nadała budynkowi wygląd, który przetrwał do przełomu XVIII i XIX w.: gładkie, trzykondygnacyjne elewacje zwieńczone krenelażową attyką z fryzem arkadkowym, ożywione kamiennymi obramieniami krzyżowych okien. Druga izba na parterze budynku uzyskała sklepienie a w pd.-zach. i pn.-zach. części działki wzniesiono piętrowe, niepodpiwniczone oficyny (w pd. istniał przejazd z podwórka na ulicę). Od k.XVII w. zabudowa popada stopniowo w ruinę, ok.poł.XVIII w. stropy nad II i I p. już nie istniały; doraźne remonty nie poprawiły stanu.

Po połączeniu posesji (ok.1710 r.), w l.1777-85 remont i połączenie funkcjonalne wszystkich budynków. Większe prace nad scaleniem prowadzono w kilku etapach w l.1806-50. Ujednolicono zewnętrzny wygląd obydwu budynków frontowych, nadając im klasycystyczne, schinklowskie elewacje w wielkim porządku, zamknięte niską attyką. Układ wnętrz nie uległ zmianie. Nie przebudowano również oficyn. Całość nabrała charakteru obszernej rezydencji mieszczańskiej, który utrzymał się także po odbudowie po pożarze 1850 r. Istotną zmianą tej ostatniej akcji było nadanie całej zabudowie jednolitej fasady, wzorowanej na elewacji z 1 poł.XIX w. i przeorientowanie jej ku pd., bowiem w scalonym skrzydle pd. urządzono sień, połączoną z nowo powstałą klatką schodową.

13. Skrzydło frontowe dwutraktowe, w części środkowej trójtaktowe (trzeci trakt tworzy główna klatka schodowa). Skrzydło boczne dwutraktowe, o nierównej głębokości traktach (czytelny średniowieczny rzut, dwóch, w XIX w. scalonych budynków). Piwnice skrzydła frontowego dostępne z podwórza przez schody, do których wejście znajduje się w parterowym pomieszczeniu klatki schodowej. Piwnice skrzydła bocznego z podwórza, przez schody mieszczące się w przybudówce skrzydła wsch. Pomieszczenia parteru dostępne z sieni przejazdowej usytuowanej w skrzydle frontowym (pd.); pomieszczenia wyższych kondygnacji z klatki schodowej. Budynek frontowy komunikuje się z oficynami.

Bryła. Budynek jest zwartą bryłą zajmującą pd.-wsch. narożnik bloku, a większą część powierzchni działki. Trójkondygnacyjny, dwuskrzydłowy. Skrzydło pd. z płytkim ryzalitem od strony pd. i znacznie głębszym od pn. Skrzydło wsch. o załamanej linii zach. (część pn. znacznie występuje przed pd.). Nakryty dachem pulpitowym, o spadku w kierunku podwórza; ryzalit pn. skrzydła pd. dachem kalenicowym, dwuspadowym. Elewacje frontowe budynku wieńczy niska ścianka attykowa, zaakcentowana nad ryzalitem pd.

Elewacje. Dzięki położeniu w narożniku bloku budynek posiada dwie elewacje zewnętrzne: czterokondygnacyjne, tynkowane, zamknięte od góry attyką. Dolną część obu elewacji stanowi cokół (w elewacji pd. podwyższający się odpowiednio do spadku ul.Franciszkańskiej). Elewacje boniowane; w parterze boniowanie głębsze, pasowe, w wyższych kondygnacjach płytkie, płycinowe, naśladujące okładzinę ciosową. Parter od wyższych kondygnacji oddziela gzyms. Powyżej parteru podziały pionowe za pomocą pilastrów wielkiego porządku dźwigających belkowanie, ponad którym attyka. Fasada - elewacja pd. (w pierzeji ul.Franciszkańskiej) 11-osiowa, niesymetryczna, z płytkim ryzalitem w 7 osi (licząc od zach.). Na parterze, w ryzalicie wejście z kamiennym portalem zamkniętym łukiem segmentowym, w którym współczesna, metalowa brama; w pozostałych osiach prostokątne,

Wkładkę założył: Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, IX 1991 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Wzór ODZ 1978 r.

8-polowe okna. W wyższych kondygnacjach poszczególne osie rozdzielone biegnącymi od I p. do wysokości kondygnacji strychowej pilastrami (w narożnikach ryzalitu pilastry zdwojone). I p. od II oddzielone gzymsem poprowadzonym w polach pomiędzy pilastrami. Okna I i II p. prostokątne, w profilowanych opaskach, 8-polowe, z gzymsami nadokiennymi, rozmieszczone po jednym w każdej osi; na II p. nieco mniejsze niż na I. Okienka strychowe, w każdej osi po dwa ujęte wspólną, gładką opaską i ze wspólnym gzymsem nadokiennym; w ryzalicie rozdzielone. Belkowanie zamykające fasadę od góry przełamuje się w ryzalicie. Attyka w postaci gładkiej, ciągłej ścianki, jedynie w ryzalicie nieco wyższej i ozdobionej płycinami. Analogicznie rozwiązana elewacja wsch. (w pierzeji ul. Brackiej); 8-osiowa; w parterze w 3 osi (licząc od pd.) wejście z kamiennym, profilowanym portalem zamkniętym łukiem koszowym z kluczem (XVIII/XIX w.); w portalu przeszklona ścianka z drzwiami jednoskrzydłowymi i nadświetle podzielone promieniście ułożonymi szczeblinami. W 7 osi prostokątny otwór wejściowy. Okna 5, 6 i 8 osi oraz nadświetle wejścia w 7 osi przesłonięte kratami. W wyższych kondygnacjach część pd, 5-osiowa podzielona pilastrami, analogicznie jak w elewacji pd. i część pn., 3-osiowa, bez podziałów pionowych. Elewacje tylne. Bezystylowe, murowane, tynkowane, trójkondygnacyjne. Dolną część parteru obu elewacji stanowi cokół, górą zamyka je gzyms. Elewacja pn. (tylna pd, skrzydła budynku frontowego) czteroosiowa, z ryzalitem obejmującym dwie osie środkowe. Na parterze w pierwszej osi od wsch. otwór bramy przejazdowej zamknięty łukiem segmentowym, a po jego wsch. stronie małe, kwadratowe okienko. Mały, segmentowo zamknięty otwór wejściowy we wsch. osi ryzalitu. Okna I i II p. osi wsch. 12-polowe, z łukiem segmentowym; wszystkie pozostałe prostokątne - w osi zach. na parterze 4-polowe, inne 8-polowe. Okienka strychowe w kształcie leżących prostokątów. Elewacja zach. (tylna wsch. skrzydła budynku frontowego); 6-osiowa, z 3-osiową częścią pn. znacznie wysuniętą ku przodowi (jest to wynikiem nierównej głębokości dawnych, scalonych później domów). Parter pn. części elewacji przesłonięty przybudówką nakrytą płaskim dachem. Część pd. podszkarpowana w całości do wysokości II p.; parter od I p. oddzielony daszkiem. Okna obu części elewacji prostokątne, 8-polowe, analogiczne do okien elewacji pn., w części pd. na parterze przesłonięte kratami, zaś na I p. połączone wspólnym daszkiem nad oknami. Okienka strychowe analogiczne do elewacji pn. W pd. elewacji uskoku między pn. a pd. partią elewacji zach. prostokątne okno i drzwi na parterze, na granicy pomiędzy parterem a I p. niezbyt wysunięty daszek, wyżej gładka ściana.

Wnętrze i wyposażenie. Mury budynku w poziomie piwnic średniowieczne (XIV, XV w.); na parterze i I p. średniowieczne oraz późniejsze: z XVI, XVIII i XIX w. (najstarsze są mury obwodowe: zach. z XIV/XV i XV w. oraz pd. z XVI; pozostałe późniejsze, najczęściej XIX-wieczne, z czasu odbudowy po pożarze 1850 r.). Na II p. w skrzydle pd. mur zach. z XVII w., pozostałe XIX-wieczne; w skrzydle wsch. od XVI-to do XIX-wiecznych. W piwnicach zachowało się kilka kamiennych portali z XV - XVI w., zamkniętych łukami półokrągłymi, ostrymi lub prostym nadprożem. Na parterze, I i II p. w niektórych pomieszczeniach ścianki drewniane, w górnej części przeszklone, z osadzonymi pośrodku jedno- lub dwuskrzydłowymi drzwiami. W pomieszczeniach wszystkich kondygnacji zachowana w zasadzie stolarka okienne i drzwiowa; drzwi płycinowe, niekiedy przeszklone w górnej części, jedno- lub dwuskrzydłowe.

20. średniowiecznych murów, średniowiecznych i nowożytnych detali (sklepienie żebrowe, detale wyposażenia "dworu" Koniecpolskich) oraz dekoracji (polichromie XIX-wieczne i wcześniejsze).